

J. De Meulemeester

GEO-ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE OP MIDDELEEUWSE SITES TE ALVERINGEM

Het "Wetenschappelijk en Cultureel Centrum van de Duinenabdij en de Westhoek" te Koksijde voerde tijdens de zomermaanden in de *Westhoek* een aantal kwartairgeologische prospecties uit op archeologische sites en hun omgeving. K. De Rijcker leidde de boringen in het kader van een B.T.K.-ploeg, die archeologisch onder toezicht stond van de Nationale Dienst voor Opgravingen en geologisch onder de controle van C. Baeteman, verbonden aan de Aardkundige Dienst van België.

Uit de reeks onderzochte sites pikken wij er hier deze uit die gelegen zijn te Alveringem. Aan deze sites besteedden wij reeds aandacht naar aanleiding van een proefopgraving (*Arch. Belg.* 196, 73-77) en van de inventarisatie van de circulaire vormen in Kust-Vlaanderen (*Arch. Belg.* 234). Herinneren wij eraan dat de opgraving het versterkte karakter van het site Alveringem IV (*Arch. Belg.*, 196) vastlegde. De inventarisatie, waarvoor oude kadasterkaarten werden gebruikt (*Arch. Belg.*, 234, 9), was enkel gesteund op anomalieën in het percelleringspatroon. De huidige prospectie stelde ons in staat controles op deze sites uit te voeren. Bovendien werd een site gelegen in de deelgemeente Oeren ook in het onderzoek opgenomen (fig. 73-74).

Alveringem I (*Arch. Belg.* 234, 46-47) kon wegens landbouwactiviteit nog niet worden onderzocht.

Op het Popp-kadaster wordt Alveringem II (*Arch. Belg.* 234, 48-49) voorgesteld als een cirkelvormig perceel met een perifere (diameter ongeveer 160/180 m) en een centrale gracht (diameter ongeveer 110/120 m). Negentien boringen langs één cirkelstraal lieten ons toe volgende karakteristieken van de 4 cilindrische-symmetrische zones kennen. Het centrale wooneiland is opgebouwd boven pleistocene afzettingen, waarop een humusrijke horizont ligt. De bovenliggende ophoging is ongeveer 50 cm dik en wordt afgedekt door de huidige bouwlaag, die eveneens ongeveer 50 cm dik is en baksteengruis en scherven bevatte. De centrale ringgracht is ongeveer 20 m breed en 3 m diep; de bedding wordt gekenmerkt door een 10 cm dikke sliblaag. De scheidingsberm tussen de twee grachten wordt bepaald door een "normaal" geologisch profiel (pleistocene bodem, afgedekt door de huidige bouwlaag) en werd dus niet opgehoogd. De perifere gracht is ongeveer 10 m breed; zijn diepte kon niet worden bepaald. Archeologisch blijft de interpretatie moeilijk. De afwezigheid van enige aanaarding op de scheidingsberm tussen de grachten kan er op wijzen dat dit site, in tegenstelling tot Alveringem IV, niet door een aarden wal was verdedigd. De aanwezigheid van baksteengruis in de

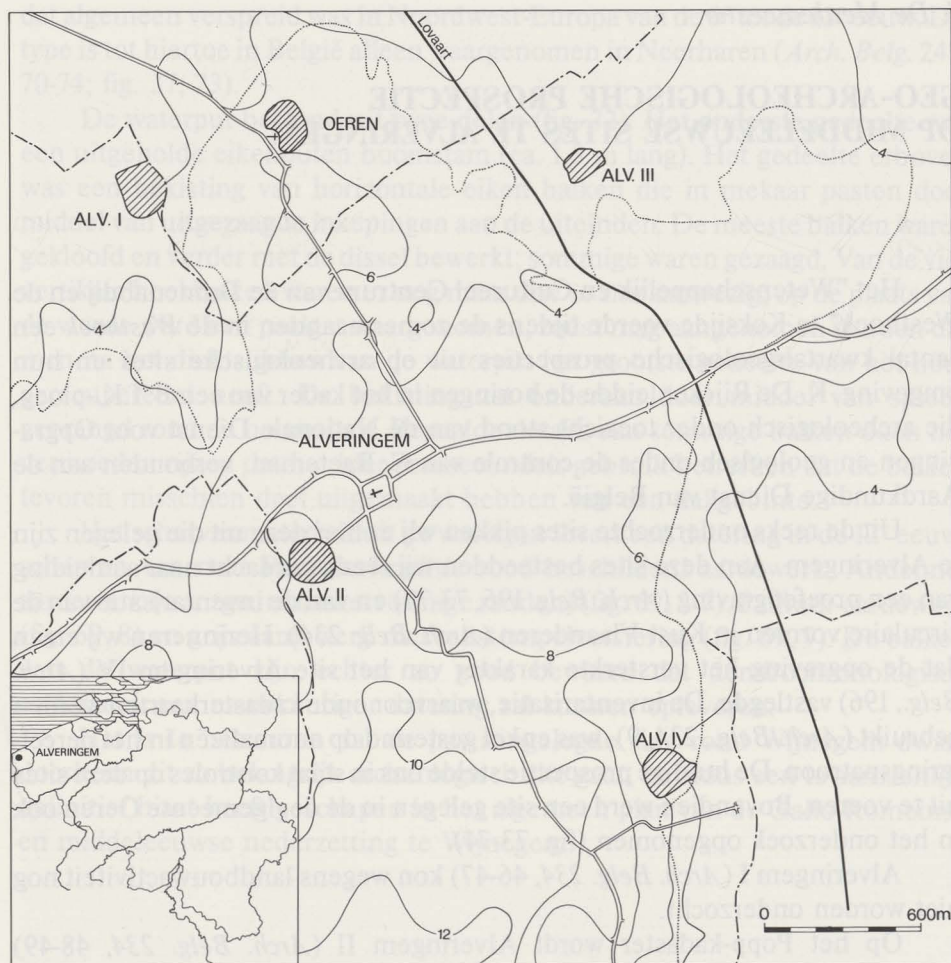

Fig. 73. Situatiekaart.

bovenste helft van de ophoging van het wooneiland laat een chronologische situering na 1200 toe. Onze werkhypothese voor dit site ligt dan ook eerder in de lijn van een determinatie als laat-middeleeuws site met walgracht met verhoogd wooneiland, verdedigd door een brede binnengracht en een smalle buitengracht ⁽⁴⁵⁾.

Alveringem III (*Arch. Belg.* 234, 50-51) vertoont in zijn noordelijke helft van het percelleringspatroon een grote gelijkens met Alveringem IV (*Arch. Belg.* 234, 52-53); ondanks de storingen in de zuidelijke helft werd het site in de inventaris van de circulaire vormen opgenomen. De boringen wezen uit dat er

⁴⁵ F. VERHAEGHE, Moated Sites in Flanders, in T. J. HOEKSTRA e.a. (ed.) *Liber Castellorum*, Zutphen, 1981, 104, type A3aC.

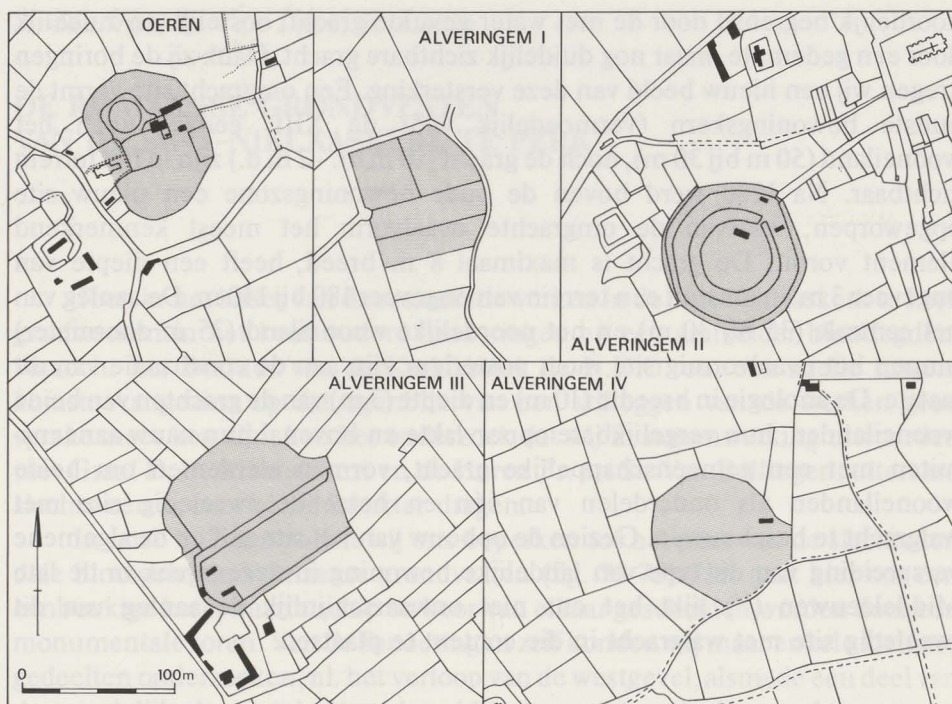

Fig. 74. Overzicht van de kadastrale situatie van de sites.

wel degelijk een anomalie in de perifere zone van het site aanwezig is; doch het gaat hier meer dan waarschijnlijk om een 4 m diepe kleiput en niet om een verdedigingsgracht zoals in Alveringem II en IV. Deze circulaire vorm moet dus als litteken van een circulaire versterking worden geschrapt en er moet een andere verklaring zijn voor het cirkelvormig verloop van het perceelspatroon.

De versterking van Oeren⁴⁶ ligt in de Zandleemstreek, ongeveer 160 m ten zuiden van de grens met de Oudlandpolders. Op het Popp-kadaster kan het site herkend worden als een ovaalvormig perceel. De begrenzing stemt overeen met een gracht. In het noordelijk deel van het site ligt een rond, met grachten afgebakend, perceel; hiervan is zuidelijk nu nog een met water gevulde gracht bewaard. Door ruilverkaveling en nivellering is het uitzicht van het site grondig gewijzigd. De oostelijke en zuidelijke begrenzing is uit de percellering verdwenen; zuidelijk is de gracht nog wel duidelijk in de weide herkenbaar; oostelijk echter werd hij genivelleerd. In het terrein is er geen noordelijk wooneiland meer zichtbaar; wel ligt er centraal een wooneiland, westelijk en

⁴⁶ J. DE MEULEMEESTER - K. DE RIJCKER, Geo-archeologische prospectie op een middeleeuws site te Oeren, *De Duinen* 13-14, 1983-84, 91-99: geeft een uitvoeriger overzicht van de boor-resultaten en hun archeologische interpretatie.

noordelijk begrensd door de met water gevulde gracht; oostelijk en zuidelijk door een gedempte, maar nog duidelijk zichtbare gracht. Dank zij de boringen kregen wij een nieuw beeld van deze versterking. Een omgracht site vormt de oudste bewoningskern (vermoedelijk vóór de XIIIe eeuw); noch het wooneiland (50 m bij 30 m), noch de gracht (10 m br. - 2 m d.) zijn in het terrein zichtbaar. Na 1200 werd boven de oude bewoningszone een nieuw site opgeworpen, waarvan de omgrachte ovaalvorm het meest kenmerkend element vormt. De gracht is maximaal 8 m breed, heeft een diepte van ongeveer 3 m en omsluit een terrein van ongeveer 180 bij 140 m. De aanleg van het centrale (35 bij 30 m) en het noordelijke wooneiland (35 m doormeter) binnen het ovaalvormig site moet posterieur zijn aan de constructie van dit laatste. De analogie in breedte (10 m) en diepte (3 m) van de grachten van beide wooneilanden, hun vergelijkbare oppervlakte en bovenal hun nauw aaneensluiten met een gemeenschappelijke gracht, vormen elementen om beide wooneilanden als onderdelen van één en hetzelfde tweeledig site met walgracht te beschouwen. Gezien de opbouw van het site zelf en de algemene verspreiding van dit type van landelijke bewoning in deze streek in de late Middeleeuwen (⁴⁷) lijkt het ons niet onwaarschijnlijk de aanleg van dit tweeledig site met walgracht in die context te plaatsen.

⁴⁷ F. VERHAEGHE, *o.c.* 104, type A2.